

Načrt nakupa knjižničnega gradiva v Mariborski knjižnici za leto 2020

Temeljna naloga Mariborske knjižnice, ki je osrednja območna knjižnica, je skrb za oblikovanje kvalitetne, aktualne in z relevantnimi viri bogate knjižnične zbirke in zagotavljanje neomejene dostopnosti do knjižničnega gradiva vsakomur, ki ga želi uporabljati. S proaktivnim pristopom zagotavljamo primerne vire za zadovoljevanje informacijskih, kulturnih in prostočasnih potreb najširšega kroga uporabnikov in podpiramo vseživljenjsko izobraževanje. Širjenje bralne pismenosti in kulture po analogiji sodi v domeno knjižnice, prav tako spodbujanje demokratičnega mišljenja in pluralizem idej. Skrbno izbiramo gradivo za vse profile obiskovalcev knjižnice, tudi za uporabnike s posebnimi potrebami. V Mariborski knjižnici nenehno preverjamo in izboljšujemo ponudbo, da bi zbirka bila aktualna in vsebinsko ustrezna. Smo pomemben, najširši javnosti odprt informacijski center, ki ima razvejano mrežo knjižničnih enot in potujočo knjižnico. V lokalnih skupnostih, kjer delujemo, skušamo aktivno prispevati k ustvarjanju pozitivne družbene in gospodarske klime. Z načrtnim posodabljanjem in konsistentno izgradnjo knjižnične zbirke, ki je raznolika glede vsebin in oblik razpoložljivih gradiv, zagotavljamo aktualno ponudbo virov, ki omogočajo doseganje zastavljenih ciljev.

Osnovne naloge splošnih knjižnic opredeljuje Zakon o knjižničarstvu, ki določa tudi način financiranja knjižnične javne službe, obveznosti lokalnih skupnosti, način ustanavljanja knjižnic in nadzor. Naloge splošnih knjižnic določata njegov 2. in 16. člen. Mariborska knjižnica posluje v skladu z veljavno zakonodajo, strokovnimi standardi in temeljnimi dokumenti, ki usmerjajo nabavno politiko v splošnih knjižnicah. Podrobnosti o organiziranosti knjižnice, odpiralnih časih, financiranju in delitvi skupnih stroškov določajo zakoni in podzakonski akti:

- Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (ZUJIK), Ur. l. 96/2002 in spremembe
- Zakon o knjižničarstvu, Ur. l. 87/2001, 96/02, 92/2015
- Uredba o osnovnih storitvah knjižnic, Ur. l. 29/2003
- Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe, Ur. l. 73/2003, 70/2008 in 80/2012
- Pravilnik o osrednjih območnih knjižnicah, Ur. l. 88/2003
- Pravilnik o načinu določanja skupnih stroškov osrednjih knjižnic, ki zagotavljajo knjižnično dejavnost v več občinah, in stroškov krajevnih knjižnic, Ur. l. 19/2003
- Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2014-2017 (URL 80/2013)
- Lokalni program kulture 2015 – 2020. Delovno gradivo za razpravo, MoM, 2014
- Zakon o obveznem izvodu publikacij, Ur. l. RS, 69/2006 in Ur. l. RS, 86/2009
- Pravilnik o hranjenju, uporabi in izločanju obveznih izvodov publikacij. Uradni list RS, 90/2007
- Odlok o ustanovitvi javnega zavoda Mariborska knjižnica (občine Maribor, Duplek, Hoče, Miklavž, Rače – Fram, Starše), MUV št. 8/2005, 16/2006, 17/2009
- Poslovník kakovosti Mariborske knjižnice, 2005, MK Predpis št. 13/5
- S knjižnico rastemo. Strateški načrt Mariborske knjižnice 2014 – 2020, MK Predpis št. 45/1
- Manifest o splošnih knjižnicah. UNESCO, 1995
- Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice (2018)
- Pravilnik o splošnih pogojih poslovanja, MK Predpis št. 10
- Predpisi s področja računovodstva in financ; Pravilnik o računovodstvu, MK Predpis št. 9
- Pravilnik o delovnih razmerjih, MK Predpis št. 22

- Uredba (EU) 2016/679 evropskega parlamenta in sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Direktive 95/46/ES (Splošna uredba o varstvu podatkov)

Izhodišče za planiranje nabave za leto 2020 je standard 250 enot na 1000 prebivalcev. Za Mariborsko knjižnico to pomeni 45.969 izvodov knjižnega gradiva, 4.597 izvodov neknjižnega gradiva in ohranjanje obsega nabave serijskih publikacij na nivoju leta 2019. Povprečna skupna cena gradiva, po kateri smo ovrednotili načrtovani nakup, je 20,00 EUR. Financiranje knjižnične dejavnosti in nabava knjižničnega gradiva v Mariborski knjižnici zadnje desetletje upada. Posledice negativnega trenda se že odražajo v sestavi in kvaliteti knjižnične zbirke. Nižanje sredstev namreč pomeni zmanjševanje količine nabavljenih izvodov v osrednjih enotah in primanjkljaj novih knjižnih naslovov v manjših krajevnih in občinskih knjižnicah. Da bi ublažili razmere, smo v preteklosti uvedli vrsto sanacijskih ukrepov, ki jih bomo izvajali tudi v letu 2020. Večina lastnih sredstev, ki jih pridobimo s knjižnično članarino, bo namenjena nabavi gradiva in tudi v bodoče bomo nagovarjali ciljne javnosti, da se odzovejo na akcije zbiranja donacij, s katerimi vsaj delno zapolnujemo nastale vrzeli. Nadaljevali bomo z racionalizacijo delovnih postopkov in knjižnično gradivo še naprej nabavljali centralizirano za vse krajevne knjižnice. Tekoče bomo preverjali ustreznost nabave v smislu ohranjanja priporočenih razmerij v zbirki in porabe namenskih sredstev ter odstopanja sproti korigirali. V letu 2020 bomo v skladu z našim poslanstvom in strokovnimi smernicami skušali zadostiti informacijskim, izobraževalnim, raziskovalnim in kulturnim potrebam okolja, v katerem deluje knjižnična mreža. Kljub jasno zastavljenim ciljem bodo sredstva, ki jih bomo dejansko prejeli, bistveno nižja od planiranih izračunov po standardih, zato bomo primorani nižati obseg nabave pri vseh vrstah gradiva.

Pri nabavi gradiva za knjižnično zbirko bomo spremljali in ugotavljali:

- potrebe potencialnih uporabnikov in njihovih pričakovanj glede storitev knjižnice in njenega fonda,
- pridobivali gradiva za spodbujanje in razvoj predbralne in bralne pismenosti,
- sprotno pridobivali deficitarne naslove in dopolnjevali posamezna tematska področja v povezavi z izposajo in informacijsko službo, ki spremljata potrebe uporabnikov,
- izvajali nabavno politiko, ki je v podporo storitvam za ciljne skupine uporabnikov,
- realizirali ustrezen izbor konvencionalnega, tiskanega gradiva,
- v primernem obsegu kljub racionalizaciji nabavljali neknjižno gradivo, serijske publikacije, elektronske vire, AV gradivo in e-knjige na portalu Biblos,
- načrtno oblikovali in dopolnjevali zbirko domoznanskega gradiva.

Kupovali bomo subvencionirane naslove leposlovja, zahtevnejše prevode in humanistične tekste, prav tako izdaje slovenskih in tujih literarnih nagrajencev. Z nabavo, popularizacijo in promocijo branja kvalitetnega leposlovja s poudarkom na slovenskih avtorjih bomo spodbujali razvijanje bralne kulture in informacijske pismenosti. Uporabnike bomo o dotoku novega gradiva informirali s pripravo anotacij na spletni strani knjižnice, prek priporočilnih seznamov in z izpostavljanjem kvalitetne literature na vidnih mestih v knjižnicah.

Pri načrtovanju nakupa bomo upoštevali demografsko strukturo in potrebe okolja, v katerem delujejo krajevne knjižnice. Knjižnico Rotovž s čitalnico in depozitarno zbirko bomo obravnavali kot osrednji regijski informacijski in kulturni center. Mariborska knjižnica je osrednja območna knjižnica in izvaja naloge območnosti za knjižnici Josipa Vošnjaka Slovenska Bistrica in Lenart. Kljub omejenemu financiranju bomo skrbeli za fonde posebnih zbirk: Glasbena zbirka, Zbirka igrač, Študijska zbirka mladinske književnosti, Filmski center in AV zbirka neknjižnega gradiva. Skušali bomo tekoče pridobivati gradivo, primerno za uporabnike s posebnimi potrebami.

Aktualnost gradiva je osnovni kriterij za kvalitetno knjižnično ponudbo. Kupovali bomo zadnje izdaje in tekoče letnice, spremljali uporabnost pri kontinuiranih in e-virih. Pri nadomestilih za uničene

ali izgubljene izvode in pri darovih bomo prav tako izbirali po kriteriju primernosti in uporabnosti. Z rednim odpisom bomo tekoče izločali zastarelo in uničeno gradivo.

V skladu s strokovnimi priporočili bomo nabavili 80% monografskih publikacij, 10% periodike in 10% neknjižnega gradiva. Omogočali bomo prost dostop do gradiva, izposojajo e-knjig in oddaljeni dostop za uporabo elektronskih baz podatkov.

Nabavljali bomo v okviru predpisanih razmerij, in sicer: 50% naslovov strokovnega gradiva in 50% leposlovja ter zagotovili 30% naslovov gradiva za otroke. Število nabavljenih izvodov bo odvisno predvsem od razpoložljivih finančnih sredstev, ki pa zagotovo ne bodo zadostovala za realizacijo nabave v skladu z načrtovanim obsegom po veljavnem standardu prirasta 250 enot na 1000 prebivalcev.

Cilji na strateškem področju upravljanja knjižnične zbirke za leto 2020 so:

- izgradnja knjižnične zbirke in izvajanje kakovostne nabavne politike v osrednji knjižnici in v mreži krajevnih knjižnic z upoštevanjem specifik okolij, v katerih enote delujejo,
- analiza knjižničnih zbirk posameznih enot in odprava zaznanih neskladij v zbirkah,
- analiza obrazcev Profil enote za posamezne krajevne knjižnice v segmentu knjižnične zbirke,
- oblikovanje strateških usmeritev pri upravljanju in izgradnji knjižnične zbirke,
- analiza in nabava relevantnih elektronskih virov za uporabo na širšem območju OOK v okviru naloge »Zagotavljanje povečanega in zahtevnejšega izbora knjižničnega gradiva in informacij«,
- oprema knjižničnega gradiva za osebe z disleksijo in drugimi bralnimi omejitvami,
- redno in strokovno utemeljeno izločanje in odpisovanje neaktualnega, zastarelega in poškodovanega gradiva v skladu s pravilnikom Narodne in univerzitetne knjižnice in internimi predpisi,
- pridobivanje in obdelava domoznanskega gradiva,
- učinkovita strokovna obdelava in oprema nabavljenega knjižničnega gradiva.